

Predikan 4 maj i Abrahamsbergskyrkan

Den gode herden

Dagens tema är, som ni har hört, den gode herden. I våra texter betyder det två saker. Den första är att Jesus är den gode herden för oss, och vi får en som han tar hand om. Vi ska strax läsa predikotexten ur Johannesevangeliets 10 kapitel. Tidigare i det kapitlet står de här välkända orden:

Jag är den gode herden, och jag känner mina får, och de känner mig, liksom Fadern känner mig och jag känner Fadern. Och jag ger mitt liv för fåren. Jag har också andra får, som inte hör till den här fållan. Också dem måste jag leda, och de skall lyssna till min röst, och det skall bli en hjord och en herde.

Den andra betydelsen av temat är hur det ska gå till att vara en god herde i församlingen. Det är innebörden i episteltexten, från Petrus första brev. Det kommer nog att predikas en hel del runt om i Sveriges kyrkor om hur en pastor eller präst ska vara för att rätt följa uppmaningarna från Petrus och Jesus. De båda sakerna hänger förstås ihop på något sätt. Jag anser att pastorns roll är viktig, men inte något som ställer till större problem, i alla fall hos oss. Därför tänker jag utgå från Jesus - som den gode herden.

Men först ska vi nu få höra den klassiska herdepsalmen, nummer 23 i Psaltaren.

Nu läser vi Johannes 10, vers 22 till 30. Sidan 1565.

Nu inföll tempelinvigningsfesten i Jerusalem. Det var vinter, och Jesus gick omkring i Salomos pelarhall i templet. Då omringade judarna honom och sade: "Hur länge skall du hålla oss i ovisshet? Om du är Messias, så säg det öppet." Jesus svarade: "Jag har sagt er det, men ni tror det inte. Gärningarna som jag gör i min faders namn vittnar om mig. Men ni tror inte, därför att ni inte hör till mina får. Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig. Jag ger dem evigt liv, och de skall aldrig någonsin gå under, och ingen skall rycka dem ur min hand. Vad min fader har gett mig är större än allt annat, och ingen kan rycka det ur min faders hand. Jag och Fadern är ett."

Situationen är alltså den att Jesus går omkring där i templet, och samtalar med olika människor, präster, teologer, vanligt enkelt folk, kanske någon romare: en medlem av ockupationsmakten också hade letat sig dit. I det här vandrande seminariet väcks en fråga. Människorna hörde att det var debatt på gång och samlade sig kring honom och hans utfrågare. Och frågan var skarp: är du Messias eller är du det inte?

Ni som har hört mig predika tidigare vet att jag gärna pekar på att kristen tro inte i grunden är en religion bland andra, inte ens den bästa eller sannaste religionen, utan något därutöver. Det som Jesus lärde ut har kraft som kan bryta upp själva religionen, få oss att se och leva en annan verklighet. Inför den här berättelsen behöver man inte anstränga sig särskilt mycket för att se just detta. Det är så uppenbart att Jesus går på tvärs mot de religiösa förväntningarna. Hör nu, säger hans kritiker, hur ska du ha det - det här med Messias? Han ska ju komma och uppfylla nationens förväntningar, göra Israel fritt och stolt enligt Guds löften, och skapa fred och välstånd i landet. Okej, är det

du som ska fixa detta? Och så svarar han dem: visst är jag Messias, men jag är inte den religiösa bekräftare som ni vill ha mig till. Jag vänder mig till människorna. Jag har något att säga som jag vill att de ska tro på. De är till dem jag har kommit. Jag tar hand om dem, de ska aldrig gå under, detta har min fader gett mig i uppdrag för att förmedla till er.

Vi moderna kristna har ju vant oss vid hur Jesus talar (och lagt in det vår speciella variant av "religion") och därför kanske vi inte ser vilket oerhörd utmaning detta var mot det religiösa tankeparet. Han satte *människorna* före nationen, dem som *lyssnar* före dem som uttolkat skrifterna, dem som *tror* före dem som vet (eller tror sig veta). De tongivande figurerna där i templet blev mycket riktigt ursinniga. De tog upp stenar och skulle döda honom. Från den här tidpunkten, står det, söker de få honom gripen och satt i fängelse.

Man kan lära sig en sak till. Det är tillåtet att säga nej. Att tro på Jesus är inget som man kan tvinga någon att göra. Han säger ju så här: Ni tror inte, ni lyssnar inte till min röst, ni vill inte ha mig som herde, ni är inte mina får. Jesus är skarp, men han hotar ingen. Han förklarar sin roll och uttolkar ännu en gång sin uppgift. Men han vet att de just då är de flesta som är där och lyssnar inte är mottagliga för vad han egentligen vill ha sagt.

Också i dag går det att säga nej till Jesus. Annars skulle det vara rätt poänglöst att säga ja. Behöver detta sägas? Kanske ändå... Under historien har det ju förekommit många försök att tvinga människor att vara kristna: från medeltidens tvångsdop och religionskrig, över många kyrkors strävan efter ekonomisk, politisk och militär makt, genom ett statskyrkosystem (som vi här i Sverige inte helt gjorde upp med förrän för 14 år sedan). Vi vet att även i dag, när endast en minoritet kallar sig kristna, det kan förekomma tvång och påtryckningar. Men det finns en annan intressant vinkel i den här texten. Många av vår tids ateister (och heder åt dem: de tar åtminstone frågan om Gud och livets mening på allvar) försöker inte sällan föreskriva vad kristen tro "egentligen" är – och får ibland sällskap av några starkt konservativa kristna. "Om ni inte tror på det eller det eller det, då kan ni inte vara kristna", får vi höra. Precis som folket i templet kräver de en klar ståndpunkt: bestämda besked, underförstått: så att vi vet vad vi ska ta avstånd ifrån. Jesus avvisar en sådan debattordning. Det kan vi gott göra också. Han säger: *Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig.* Det räcker långt, inte hela vägen, men det är där vi kan börja.

Redan de första kristna insåg att det fanns en risk här. Detta budskapet kan inte läggas fram uppifrån och ner. Då blir det förvanskat. I episteltexten som vi hörde läsas nyss säger Petrus (om det nu är han) till ledarna i en församling:

Var herdor för den hjord som Gud har anförtrott er och vaka över den, inte av tvång utan självmant, så som Gud vill, inte av vinningslystnad utan av hängivenhet. Uppträd inte som herrar över dem som kommit på er lott, utan var föredömen för hjorden.

I några svenska dialekter kom den lokale församlingsprästen att kallas "körkherrn". En ganska avslöjande glidning i språkbruket: att tänka *herre* i stället för *herde* är precis det som brevörfattaren varnade för. Nej, han talas om en hållning, som är nyttig inte bara för pastorer och präster, utan för alla som vill förmedla sin innersta övertygelse och tro. Det gäller att vara ett gott exempel och visa respekt och hängivenhet. Jesus i templet är en utmärkt roll-modell för detta. Han samtalar med människor. De som lyssnar och tror hör till. Så enkelt, och så svårt...

Men det här med fåren, det är faktiskt lite irriterande. Får är korkade och lätta att leda vart man vill; det är åtminstone den allmänna meningen om får. Så vill vi inte bli betraktade, och det menar inte Jesus heller. Kanske skulle vi hellre vilja bli beskrivna som giraffer (med stort hjärta och god överblick) eller som katter (för som bekant kan man inte äga en katt). Vi som tillhör Jesus är inte en viljelös fårskock – om nu någon trodde det. Bilden av den gode herden har en helt annan innebörd. Förhållandet mellan herde och får ska läsas från andra hållet och begripas på ett annat sätt.

Ingen skall rycka dem ur min hand. Det är kärnan. Ingen ska rycka dem ur min hand. Detta är det största löftet från Fadern.

Jag vill berätta lite för er om en av förra årets bästa svenska romaner: *Vägen till Bålberget* av Therése Söderlind. Hon skriver häpnadsväckande bra prosa – läs den om du har möjlighet! Hon väver skickligt sina historier från nutiden och ungefär 40 år tillbaka. Det är trassliga relationer, dåliga föräldrasamveten och kontrasten mellan landsbygd och stad. Där finns en humor, nästan munterhet itt i tragiken som är människornas lott. Och det som ger boken tyngd och svärta är skildringen från slutet av 1600-talet.

Då gick genom landet en våg av häx-skräck. Någon hade börjat peka på att djävulen, som var nog så verklig i tidens fromhet (se bara på kyrkmålningar från den tiden) hade fått grepp om en massa kvinnor. Deras onda lustar, sexuella och andra, var ett hot mot gudsfruktan och en fara för samhället. Det kom att växa fram en hel berättartradition, som innehöll detta att kvinnor for till Blåkulla och sysslade med onda och besynnerliga ting tillsammans med den onde själv. Särskilt på isolerade platser, som den trakt i närheten av dagens Kramfors som Söderlindh berättar om, blev trycket starkt. Lokala präster visade stor iver att hitta häxor och på så vis rensa sin församling från ondskans krafter. Barn användes som vittnen mot sina mödrar och äldre systrar. Det fanns gott om detaljrika berättelser som kunde läggas i munnen på dem. Kyrkan var en maktapparat: undergivenhet och rädsla kunde mobiliseras för att få fram de historier som prästerskapet ansåg sig behöva.

Varför berättar jag det här? Jo, av två skäl.

Det fanns hos allmogen vid 1600-talets slut en äkta fromhet och en djup förtrogenhet med Bibelns anda. Trots att prästen och länsman fängslade nästan alla socknens kvinnor och anklagade dem för att stå i förbund med djävulen, kunde få av dem ta detta riktigt på allvar. Även när de suttit flera veckor i fångkistan och farit väldigt illa trodde de att de snart kunde komma hem. Visst kunde man bekänna några saker så att prästen blev nöjd: det var ett litet pris att betala. Innerst inne visste man att det fanns förlåtelse (även om man ingenting gjort) och att Jesus tog hand om de sina: *ingenting ska rycka dem ur min hand*. Till slut fördes en stor grupp kvinnor upp på Bålberget och brändes till döds. Inte ens då kunde de fatta att detta skulle vara den gode herdens vilja. De visste mycket väl att Jesus lovat: *ingen skall rycka dem ur min hand*.

Hur ska vi se på den nitiske prästen Laurentius Hornaeus, hans kaplan och andra medhjälpare? De tog sig an detta med att hitta trollkärningar och spärra in dem med stor iver, säkert med en tanke att kunna rapportera till både Härnösand och Stockholm om vilka storverk de utfört i kampen mot djävulen. Men påminner inte de fasta och

orubbliga föreställningar om ondskan och djävulens makt 1600-talets Ångermanland ganska mycket om den fasta och obevekliga lärobyggnad som ställdes upp mot Jesus i Jerusalems tempel? Jag menar inte att vi ska ursäkta varken de fanatiker som ville kasta sten på Jesus, eller de trångsynta och känslökalla präster som skickade mängder av kvinnor i döden på 1670-talet. Men det finns nog hos alla en lockelse i att ta plats i ett stort sammanhang, att stänga ner vår egen vilja och samvete, att inordna oss i en större plan. Vi kunde fortsätta att resonera om hur människor i vår samtid underordnat sig nazism, kommunism, imperialism, rasism och andra ismer.

Men det ska vi inte göra. Vi kan sluta här och än en gång återvända till Jerusalems tempel. Där hittar vi den motkraft vi behöver. Där finns han som ser människan, han som talar med hängivenhet om kärlek, visar medkänsla och respekt. *Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig. Jag ger dem evigt liv, och de skall aldrig någonsin gå under, och ingen skall rycka dem ur min hand.*